

ingericht met voorwerpen die op de zolder van het Kleinseminarie gevonden waren. Enkele maanden lang werd er dagelijks meermalen de mis gelezen, tot de *Kommandant* na de komst van de honderd nieuwe gijzelaars die na de spoorwegaanslag te Rotterdam opgepakt waren, de wijdingzaal tot slaapzaal liet inrichten; nadien mochten katholieken en protestanten slechts van de aula gebruik maken, en dat louter op zondag. Op gewone werkdagen werd toen de mis voor kleine groepen gelezen op verschillende punten in 'Beekvliet'. Dat werd eind november '42 door de *Kommandant* bij toeval ontdekt. Hij gelastte toen dat de zondagse godsdienstoefeningen in de aula tezamen slechts een half uur mochten duren en hij verbood de mis. Dat verbod werd regelmatig overtreden en het kwam nadien voor 'dat, terwijl in het verborgen de mis werd opgedragen, een dominee op wacht stond.'¹ In de loop van '43 werden de verbods- en beperkende bepalingen opgeheven.

Voorals Kerstmis '42 was door de gijzelaars met bijzondere wijding gevierd. 'Dieper dan ooit', aldus een hunner, een katholiek,

'voelden wij toen de troost, de kracht en de innerlijke vrede zoals niet de mensen ze ons geven kunnen, maar slechts God ze geven kan. Voor velen onzer werd het een Kerstfeest, zo mooi als wij het in ons leven niet hadden *beleefd*.'²

Bij dat Kerstfeest was op de vooravond een door een gijzelaar geschreven Kerstspel opgevoerd. Er zong een door Willem Andriessen gedirigeerd koor. 'Ik zat', schreef Banning aan zijn gezin,

'dat koor aan te kijken: twee kapelaans in ambtscostuum, twee domines, twee sociaal-democratische Kamerleden, orthodox-protestanten, gereformeerden, vrijzinnigen – waar ter wereld vind je zo 'n koor? En al deze mensen zongen de Christusliederen met prachtige overgave. Zou de geest van Christus op Kerstmis kunnen samenbinden, ook voor de toekomst, en dan niet om te zingen maar om te bouwen?'³

Het kwam in de Brabantse kampen niet tot diepgaande oecumenische contacten tussen protestanten en katholieken – de protestanten daarentegen groeiden wel in zekere mate naar elkaar toe. In Haaren besloot men zelfs spoedig tot een gemeenschappelijke Avondmaalsviering, in Gestel kwam het daartoe pas in '44. Ook Gestel kreeg echter wél één protestantse kerkeraad: een commissie, door alle protestanten gekozen, waarin ook drie vertrouwens-

¹ L. F. H. Regout in *Gedenkboek Gijzelaarskamp 'Beekvliet'*, p. 71. ² A.v., p. 74.

³ Brief, eind dec. 1942, van W. Banning aan zijn gezin (Doc II-375 A, a-26).